

Вольтобрісов А.
*здобувач 1 курсу денної форми здобуття освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка.*
*Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії права та держави
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка*
Теремцова Н. В.

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ВІДБУДОВИ: БАЛАНС ОПЕРАТИВНОСТІ, ПРОЗОРОСТІ ТА АДАПТАЦІЇ ДО ACQUIS ЄС

В умовах воєнного стану саме органи місцевого самоврядування є одними з ключових замовників робіт, товарів і послуг, пов'язаних із відновленням комунальної інфраструктури, об'єктів соціальної сфери та систем життєзабезпечення територіальних громад. Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування в Україні є, зокрема, право комунальної власності та місцеві бюджети, а отже, відбудовні закупівлі громад безпосередньо перебувають у площині фінансово-правового регулювання [1]. Водночас Закон України «Про публічні закупівлі» прямо визначає, що він встановлює правові та економічні засади закупівель для забезпечення потреб держави і територіальних громад, а його метою є ефективне й прозоре здійснення закупівель, розвиток добросовісної конкуренції та запобігання корупції [2]. Саме тому проблема закупівель для відбудови на місцевому рівні не зводиться до технічної організації тендерів, а це більше питання належного балансу між потребою швидкого відновлення зруйнованої інфраструктури і вимогою правової підзвітності публічних витрат.

Сьогодні нормативна основа значною мірою визначається поєднанням Закону України «Про публічні закупівлі» та режиму, запровадженого постановою Кабінету Міністрів України № 1178. У загальному законодавчому режимі закупівлі здійснюються на засадах добросовісної конкуренції, максимальної економії, ефективності та пропорційності, відкритості й прозорості, недискримінації учасників, об'єктивного визначення переможця та запобігання корупційним діям і зловживанням [2]. Постанова № 1178, своєю чергою, встановлює особливості закупівель на період дії воєнного стану та протягом 90 днів після його припинення або скасування, однак прямо вимагає, щоб замовники проводили закупівлі з урахуванням цих особливостей і з дотриманням принципів, визначених Законом [3]. Це має принципове значення для відбудови: оперативність у закупівлях не може

розглядатися як самодостатня цінність і не повинна призводити до фактичного нівелювання конкуренції, електронної прозорості та контрольованості витрачання коштів місцевих бюджетів.

У контексті євроінтеграції питання набуває ще більшої ваги, оскільки реформування української системи закупівель уже прямо пов'язане з адаптацією до *acquis* ЄС. Директива 2014/24/EU виходить із того, що замовники повинні діяти на основі принципів рівного ставлення, недискримінації, прозорості та пропорційності [5]. Українська ж Стратегія реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки визначає серед ключових цілей гармонізацію законодавства з відповідними директивами ЄС, реалізацію проєктів відбудови України, розвиток електронної системи закупівель, професіоналізацію закупівель та залучення громадянського суспільства [4]. Отже, для органів місцевого самоврядування закупівлі у сфері відбудови вже не можуть розглядатися ізольовано як суто внутрішня управлінська процедура; вони дедалі більше стають інструментом виконання зобов'язань держави у процесі входження до європейського правового простору.

Разом з тим саме сфера відбудови найбільш гостро демонструє конфлікт між швидкістю та якістю правового регулювання. Європейська Комісія у Звіті щодо України за 2024 рік констатувала, що правова база у сфері публічних закупівель залишається лише частково узгодженою з директивами ЄС, а також наголосила на потребі подальшого зближення ЗУ «Про публічні закупівлі» та суміжного законодавства з правом ЄС. Окремо Комісія вказала, що запроваджені через війну тимчасові винятки у сфері закупівель мають бути оцінені й зведені до мінімуму, а замовникам необхідно чіткіше окреслити межі винятків з огляду на принципи рівного ставлення та недискримінації [6]. Для місцевого самоврядування це означає, що модель «максимального спрощення» закупівель для відбудови є лише тимчасовим інструментом кризового періоду, але не може перетворитися на сталий стандарт післявоєнного публічного інвестування.

Фінансово-правовий баланс у закупівлях органів місцевого самоврядування для потреб відбудови повинен будуватися на трьох взаємопов'язаних засадах. По-перше, оперативність має бути юридично виправданою лише для дійсно нагальних і безпеково чутливих закупівель, тоді як закупівлі відбудовних робіт, що мають плановий характер, повинні здійснюватися через конкурентні процедури з максимальною електронною простежуваністю. По-друге, прозорість не зводиться лише до формального оприлюднення інформації в системі, а вимагає придатності даних для громадського контролю, моніторингу ризиків та подальшого фінансового аудиту. По-третє, адаптація до *acquis* ЄС повинна виявлятися не лише в термінологічному наближенні українського законодавства до директив, а передусім у реальному втіленні принципів рівного доступу, пропорційності, передбачуваності процедур та належного контролю за їх дотриманням. Саме така модель відповідає і логіці Закону про публічні закупівлі, і європейському підходу до *procurement governance*.

Звідси випливає, що для органів місцевого самоврядування правовий пріоритет у сфері закупівель для відбудови має полягати не в постійному розширенні дискреції, а в побудові процедур, які поєднують швидкість прийняття рішень із збереженням конкурентності та цифрової відкритості. У короткостроковій перспективі це означає звуження надмірних винятків воєнного часу до справді виключних випадків, а в середньостроковій – повернення більшості відбудовних закупівель у режим повноцінної конкурентної процедури. У стратегічному ж вимірі йдеться про те, що прозора закупівля на місцевому рівні має розглядатися як один із фінансово-правових інструментів відновлення довіри до публічної влади, ефективного використання коштів громад і правової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Саме тому публічні закупівлі органів місцевого самоврядування для потреб відбудови слід оцінювати не як виняткову «антикризову техніку», а як сферу, в якій уже сьогодні формуються стандарти майбутнього європейського фінансового адміністрування в Україні.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.04.2026).

2. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/922-19> (дата звернення: 10.04.2026).

3. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1178-2022-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2026).

4. Про схвалення Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки та затвердження операційного плану її реалізації у 2024–2025 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 76-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/76-2024-%D1%80> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC // EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng> (date of access: 10.04.2026).

6. European Commission. Ukraine 2024 Report. Brussels, 30.10.2024 // European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (date of access: 10.04.2026).